

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้ทุกหน่วยงาน ทุกสังคม และทุกประเทศ กำลังให้ความสนใจการพัฒนาทางค่านิยมมากขึ้น เนื่องจากปัญหาที่กล่าวขานกันมากกว่า ประชาชนมีพัฒนาการทางค่านิยมที่ลดลง ซึ่งหมายถึงการมีจริยธรรมต่ำลงหรือเสื่อมลงนั่นเอง ส่งผลให้บุคคลที่ควรจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน กลายเป็นผู้ที่ขาดความรับผิดชอบและความศรัทธาต่อหน้าที่ ขาดระเบียบวินัย ขาดความซื่อสัตย์ ขาดหิริโอตัมปะหรือความละเอียดใจในการทำชั่ว และความเกรงกลัวต่อบาป ถ้อยคนเป็นใหญ่ เห็นแก่ตัว ขาดความรักความกรุณาและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีความอิจฉาริษยา และแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงหลักจริยธรรม สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดหน่วยงานและสังคมที่บุคคลนั้นมีส่วนร่วมอยู่เกิดความเดือดร้อนไม่เจริญ และพัฒนาไปเท่าที่ควร สังคมใดที่มีบุคคลเช่นนี้อยู่ สังคมนั้นจะขาดความสงบสุข เมื่อสังคมไม่สงบสุข การพัฒนาประเทศชาติก็เป็นไปไม่ได้เท่าที่ควร

นักวิชาการหลาย ๆ สาขาให้ความสนใจต่อจริยธรรมมากขึ้น โดยศึกษาถึงปัญหาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาทางค่านิยมให้บุคคลมีจริยธรรมสูงขึ้น เพราะจริยธรรมจะเป็นแนวทางให้บุคคลประพฤติได้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และอยู่รวมในสังคมได้อย่างสงบสุข ช่วยให้สังคมและประเทศชาติเกิดการพัฒนา

ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรมเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง จึงมีนักจิตวิทยาหลายคนให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังนี้

จริยธรรม (Morality) โดยทั่วไปมีความหมายใกล้เคียงกับจริยศาสตร์ (Ethics) ในเรื่องของปรัชญา ซึ่งเป็นเรื่องค้นคว้าหาความจริงเกี่ยวกับคุณค่าของความ

ประพฤตินี้ในสังคมซึ่งถือว่าถูกต้องหรือดี หรือสิ่งที่ถือว่าผิดหรือชั่ว ไม่ควรประพฤติ แล้ววางหลักกำหนดเป็นมาตรฐานไว้¹

Morals หรือศีลธรรม เป็นบันทัดฐานหรือแนวทางความประพฤติที่สังคมให้ความสำคัญมาก ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม ศีลธรรมมีความสัมพันธ์กับคำสอนทางศาสนา และอุดมการณ์ที่ยึดถือกันในสังคม ในหลายกรณี การละเมิดศีลธรรมถือเป็นการประพฤติดังทางศาสนา และอาจถูกลงโทษอย่างรุนแรง²

จริยธรรม เป็นลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ โดยจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภทคือ

1. ลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมนั้น ถือเป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ ใ้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม
2. ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม โดยสังคมนั้นจะลงโทษหรือพยายามกำจัด และผู้กระทำพฤติกรรมนั้น ส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร

ฉะนั้น ผู้มีจริยธรรมสูง คือผู้มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมาก และประเภทหลังน้อย³

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ พระยาอนุนามราชชน, ชาติ ศาสนา วัฒนธรรม. (พระนคร : บรรณาการ, 2516), หน้า 409

² ราชบัณฑิตสถาน, พจนานุกรม ศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตสถาน (กรุงเทพ : บริษัทโรงศิลป์การพิมพ์จำกัด, 2524) หน้า 234.

³ ดวงเคื้อน. พันธุ์นาวัน; พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา. (กรุงเทพ : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, 2524), หน้า 2.

โคลด์ เบอร์ก กล่าวว่า "จริยธรรมคือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นเกณฑ์และมาตรฐานของความประพฤติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้น จนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง ผลของการกระทำพฤติกรรมนั้นจะเป็นเครื่องตัดสินว่า การกระทำนั้นถูกหรือผิด โดยแต่ละระดับของพัฒนาการทางจริยธรรมจะมีเกณฑ์ในการตัดสินของสังคมนั้น ๆ"¹

เรสต์ กล่าวว่า "จริยธรรมเป็นมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับหลักความยุติธรรม ในการมีปะทะสัมพันธ์ในสังคม โดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณค่าหรือความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละบุคคล เช่น ความรู้สึกอยากพัฒนาตนเองให้สูงขึ้น ตามศักยภาพของเขา (Self-actualization)"²

จากความหมายของจริยธรรมดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า จริยธรรม เป็นตัวควบคุมความประพฤติของบุคคลให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคม รู้ดี ชั่ว ถูก ผิด ช่วยให้ทุกคนอยู่ด้วยดีได้อย่างราบรื่น ดังนั้นจริยธรรมจึงมีความสำคัญมากในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน ในสังคมทุกรูปแบบ และทุกวิชาชีพ ภาวะใดที่จริยธรรมของบุคคลลดลง จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย

พยาบาลวิชาชีพกับจริยธรรม

วิชาชีพพยาบาล เป็นวิชาชีพที่เน้นจริยธรรมมากมาตั้งแต่แรก และทุกยุคทุกสมัย ดังที่ฟลอเรนซ์ ไนติงเกล (Florence Nightingale) ผู้นำทางการพยาบาลได้กำหนดหลักจริยธรรมให้พยาบาลปฏิบัติในคำปฏิญาณไนติงเกล³ และได้เน้นเสมอว่า พยาบาลต้องเป็นพยาบาลตลอดไป

¹ Lawrence Kohlberg, cited in Norman. J. Bull, Moral Education. (London : Routledge & Kegan Paul, 1967), p. 5.

² James R. Rest, A Theoretical Analysis of Moral Judgment Development. (Unpublished manuscript, University of Minnesota, 1977 a).

³ ไนติงเกล, อังจาก ลอฮา-หัตถวงกูร, จรรยาสำหรับพยาบาล. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย ๒-2523), หน้า 115.

และต้องใช้จริยธรรมกับผู้ป่วยเสมอ โดยพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้ผู้ป่วย ทั้งทางร่างกายและจิตใจ¹

พยาบาลวิชาชีพทั่วโลกให้ความสนใจต่อจริยธรรมเช่นกัน และได้กำหนดบัญญัติ จรรยาสำหรับพยาบาลนานาชาติ ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2516 ว่า พยาบาลต้องมีความรับผิดชอบ ต่อตนเอง ประชาชน ส่วนรวม และสังคม ตลอดจนวิชาชีพพยาบาลโดยให้บริการอย่างเต็ม ความสามารถ และเคารพในสิทธิมนุษยชน ไม่นำถึงสัญญาชาติ เชื้อชาติ ลัทธิศาสนา วรรณะ วัย เพศ ลัทธิการเมือง และสถานการณของบุคคลในสังคม² นอกจากนี้ยังได้จัดประชุม อภิปรายกันถึงจริยธรรม เช่น การประชุมที่ฟินแลนด์ เคื่อน มีนาคม พ.ศ. 2524 มีพยาบาล จากทั่วฟินแลนด์ 2300 คนและตัวแทนจากประเทศอื่น ๆ เข้าร่วมประชุม ไก่กล่าวถึงจริยธรรม ทางการพยาบาลว่ามีจุดมุ่งที่จะช่วยให้พยาบาลตัดสินใจดีขึ้น มีทักษะในการใช้เครื่องมือในการ ดูแลผู้ป่วยได้ดีขึ้น และช่วยเสริมค่านิยมคุณภาพ เนื่องจากในระยะหลัง ๆ มีการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วทางการแพทย์ ซึ่งส่งผลถึงการพยาบาลด้วย ในขณะที่จำนวนบุคลากรยังมีน้อย ทำให้เกิดปัญหาในการให้การพยาบาลผู้ป่วย ผู้ป่วยได้รับการดูแลไม่ทั่วถึงและไม่ดีพอ จึงควร มีการกระตุ้นทางจริยธรรมเพิ่มขึ้น ให้มีมาตรฐานทางจริยธรรมที่ดีพอ จะส่งผลให้ปฏิบัติหน้าที่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ควร เน้นจริยศึกษาในการศึกษาพยาบาลให้เพิ่มขึ้นด้วย³

สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยและพยาบาลวิชาชีพส่วนมากตระหนักถึงความ สำคัญของจริยธรรม ก็ได้จัดการประชุม อภิปราย เพื่อหาทางแก้ไขและส่งเสริมจริยธรรมใน วิชาชีพพยาบาลอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะจริยธรรมเป็นความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน

¹ Florence Nightingale, cited in Evelyn R. Barrett, "Florence Nightingale's Value and Modern Nursing Education," Nursing Forum 12 (1973) : 14 - 19.

² ลอ, จรรยาสำหรับพยาบาล, หน้า 117.

³ "Finish Nurses Discuss Ethics," International Nursing Review. Issue 237, 28 (May - June 1981) : 73 - 74.

ช่วย เป็นแนวทางให้บุคคลมีความประพฤติเหมาะสม อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขในสังคม และ ประกอบอาชีพภายใต้จรรยาวิชาชีพของตน โดยไม่เอาเปรียบกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สำหรับพยาบาลวิชาชีพนั้น นอกจากจะต้องมีจรรยา วิชาชีพแล้ว โดยลักษณะของวิชาชีพยังต้องมีศิลปะเชิงจริยธรรมด้วย เพราะต้องเกี่ยวข้องกับ จริยธรรมพื้นฐานของบุคคลที่มารับบริการ ต้องรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ต่อผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ การพยาบาล ต่อหน่วยงาน ต่อวิชาชีพ ต่อสังคมหรือประเทศชาติ¹ พยาบาลจึงต้องปฏิบัติ คนให้เหมาะสมกับความรับผิดชอบของตน อาทิเช่น มีความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย สามารถ ให้การพยาบาลผู้ป่วยทั้งร่างกายและจิตใจโดยคำนึงถึงความเป็นบุคคลของแต่ละคน จะทอดทิ้ง ผู้ป่วยไม่ได้ มีความสามารถในการติดต่อประสานงานและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ส่งผลให้ มีการพัฒนาในหน่วยงานวิชาชีพ และสังคมนั้น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะพบได้ในผู้ที่มีจริยธรรมอยู่ ในขั้นสูง^{2,3,4} ดังนั้นจึงเป็นที่คาดหวังจากสังคมและวิชาชีพว่า ผู้ที่อยู่ในวิชาชีพพยาบาล จะต้องเป็นผู้มีจริยธรรมสูง และยึดถือจรรยาวิชาชีพ โดยเฉพาะในประเทศไทยซึ่งมีศาสนา พุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ก็ยังคงพบว่า มีจริยธรรมสำหรับพยาบาลในพระไตรปิฎกกว่าพยาบาล ควรจะมีเครื่องประดับใดแก่ มีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส มีไมตรีจิต ใจเที่ยงธรรม ใฝ่มั่นคง มีความ สามารถและขยันในกรณียกิจ⁵

¹ ลอ, จริยธรรมสำหรับพยาบาล, หน้า 77.

² Paul Langham, "Open Forum : On Teaching Ethics to Nurses," Nursing Forum. 16 (1977) : 221.

³ J. Douglas Rabb, "Implications of Moral and Ethical Issue for Nurses," Nursing Forum. 15 (1976) : 168 - 169.

⁴ Leah L. Curtin, "Nursing Ethnics : Theories and Pragmatics," Nursing Forum 17 (1978) : 4 - 11.

⁵ พระไตรปิฎก, อังจาก ฉัยวัฒน์ อัครพัฒน์, "การสร้างพื้นฐานทางจริยธรรม ในวิชาชีพ;" การสัมมนาเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนจริยศาสตร์ในหลักสูตรพยาบาล วิชาชีพ. 13 - 15 มีนาคม 2521 (คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล), หน้า 97.

แต่ปัจจุบันนี้ วิชาชีพพยาบาลต้องพบกับปัญหาที่กล่าวชานกันว่า พยาบาลขาดจริยธรรม^{1,2} หรือมีพยาบาลเกี่ยวข้องกับอยู่ในเหตุร้ายหลาย ๆ กรณีทำให้ภาพพจน์ของพยาบาลในสายตาประชาชนเสื่อมลง ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพทุกคนที่จะต้องช่วยกันแก้ภาพพจน์เหล่านี้ โดยเฉพาะนักการศึกษาพยาบาลและผู้บริหารทางการพยาบาลต้องช่วยกันค้นหาข้อเท็จจริงที่ว่า จริยธรรมของพยาบาลเสื่อมลงจริงหรือไม่ เพื่อที่จะได้หาทางแก้ไขต่อไป เพราะเท่าที่ปรากฏในปรัชญาของหลักสูตรการศึกษานพยาบาล มักจะ เน้นคล้าย ๆ กันว่า ต้องการผลิตพยาบาลที่มีคุณภาพ เป็นพลเมืองดี มีจริยธรรม และคุณธรรม และพยาบาลวิชาชีพก็ต้องอยู่ภายใต้จรรยาบรรณวิชาชีพด้วย จึงน่าจะมีการศึกษา การพัฒนาจริยธรรม ตั้งแต่เป็นนักศึกษาจนจบเป็นพยาบาลวิชาชีพนั้นได้ผลเพียงไร หรือมีช่องว่างที่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร และพยาบาลวิชาชีพมีจริยธรรมเป็นอย่างไร แต่เนื่องจากข้อมูลที่ว่าพยาบาลมีจริยธรรมเสื่อมลงนั้น เป็นเพียงข้อมูลที่คาดคะเน ไม่ใช่ผลการวิจัย ดังนั้นการศึกษาถึงจริยธรรมในพยาบาลวิชาชีพ จะช่วยไขมองภาพพจน์ของพยาบาลวิชาชีพได้เด่นชัดขึ้น ถือเป็นปัจจัยต้นเหตุที่ควรศึกษา เพื่อหาแนวทางแก้ไข ป้องกัน และส่งเสริมต่อไป เพราะการประกันคุณภาพการพยาบาล ไม่ใช่อยู่ที่วิชาการหรือทักษะทางการพยาบาลเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องมีจริยธรรมร่วมด้วย³ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงจริยธรรมในพยาบาลวิชาชีพ

¹ วิเชียร ทวีลาภ, "สภาวะการศึกษาพยาบาลของประเทศไทยในปัจจุบัน" ประมวลการประชุมพยาบาลแห่งชาติ ครั้งที่ 6 2 - 7 พฤศจิกายน 2522, (กรุงเทพฯ : สัทยาการพิมพ์, 2523), หน้า 18 - 19.

² วรณวิไล จันทราภา, การสัมมนาเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนจริยศาสตร์ในหลักสูตรพยาบาลวิชาชีพ, หน้า 35.

³ สุจินต์ วิจิตรกาญจน์, ประมวลการประชุมพยาบาลแห่งชาติ ครั้งที่ 6 2 - 7 พฤศจิกายน 2522, (กรุงเทพฯ : สัทยาการพิมพ์, 2523), หน้า 333.

ตำแหน่งหน้าที่กับจริยธรรม

พยาบาลวิชาชีพมีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบต่างกัน ในที่นี้หมายถึงตำแหน่งหน้าที่ทางการศึกษา คือพยาบาลฝ่ายการศึกษา หรือครูพยาบาล และตำแหน่งทางการบริการพยาบาล คือพยาบาลฝ่ายบริการพยาบาล หรือพยาบาลประจำการ ซึ่งโดยลักษณะหน้าที่แล้วนับเป็นบุคคลที่ใช้จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง และยังสามารถถ่ายทอด เป็นตัวแบบให้แก่ นักศึกษาพยาบาล และบุคคลทั่วไปได้ด้วย จึงอาจจะเป็นต้นเหตุของการเสื่อมทางจริยธรรม หรือมีพัฒนาการทางจริยธรรมก็ได้ ทั้งนี้เพราะพยาบาลฝ่ายการศึกษามีหน้าที่หลักตามที่ มหาวิทยาลัยกำหนด คือ การสอนหรือถ่ายทอดความรู้และคุณธรรมให้แก่บัณฑิตศึกษา¹ ตลอดจนบุคลากรพยาบาลอื่น ๆ ด้วย ต้องรับผิดชอบในการใช้เทคนิคการจัดการ เรียนการสอน เลือกเนื้อหาและวิธีการให้เหมาะสม ขณะเดียวกันก็ช่วยพัฒนาจริยธรรมให้แก่นักศึกษาโดยการ สอดแทรกและถ่ายทอดทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ มีการดัดแปลงให้เหมาะสมกับบุคคล กลุ่ม าระดับ² ซึ่งผู้สอนจะต้อง เป็นผู้ที่มีจริยธรรมอันดีงามพอที่จะสามารถสอนและเป็นแบบอย่างที่ดี ให้แก่นักศึกษาเลียนแบบได้³ ด้วยวิธีการดังกล่าวจึงจะสามารถผลิตบุคลากรพยาบาลที่มีคุณภาพ เป็นพลเมืองดี ก่อรูปด้วยความรู้ ทักษะ คุณธรรมและจริยธรรม สามารถให้การบริการผู้ป่วย ชุมชน สังคม ตลอดจนร่วมงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี และบรรลุความวัตถุประสงค์ที่วางไว้

สำหรับพยาบาลฝ่ายบริการพยาบาล เป็นผู้ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลมีหน้าที่หลักคือ ให้การพยาบาลที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจของผู้ป่วย

¹ หน้าที่ของมหาวิทยาลัย, อ้างจาก วิจิตร ศรีสะอาด, หลักการอุดมศึกษา : (กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, 2518), หน้า 11.

² ฟาริดา อิบราฮิม, "ความสำเร็จของการพยาบาลอยู่ที่การปฏิบัติ," วารสารพยาบาล, 2 (เมษายน 2524) : 61.

³ รัตนา คำบุญเรือง, "มาตรฐานการศึกษาและการปฏิบัติการพยาบาล," ประมวลการประชุมแห่งชาติครั้งที่ 6, 2 - 7 พฤศจิกายน 2522, (กรุงเทพฯ : สัถยการพิมพ์, 2523), หน้า 213.

และให้บริการที่ดีแก่ประชาชนและสังคม ซึ่งต้องใช้จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่เสมอ นับเป็น
 ตัวแทนภาพพจน์พยาบาลในสายตาประชาชนทั่วไป และยังมีบทบาทสำคัญมาก ในการช่วยเหลือ
 พยาบาลฝ่ายการศึกษาและนักศึกษาพยาบาล ทั้งในด้านการสอน การฝึกปฏิบัติ ช่วยควบคุม
 ชี้นำช่วยเหลือ และเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ
 ประพฤติได้เหมาะสมกับเป็นผู้มีจริยธรรม ขณะเดียวกันก็ต้อง เป็นแบบอย่างที่ดี ให้ความรู้
 คำแนะนำแก่บุคลากรพยาบาลอื่น ๆ ด้วย ¹

ดังนั้น พยาบาลทั้งฝ่ายการศึกษา และฝ่ายบริการ จึงสามารถช่วยพัฒนาจริย-
 ธรรมให้นักศึกษาพยาบาล และบุคคลทั่วไปได้ โดยการเป็นต้นแบบที่ดีมีจริยธรรมสูง ดังเช่น
 ฟลอเรนซ์ ในทิงเกด เป็นต้นแบบของพยาบาลที่ดีมาแล้ว จึงนำมาซึ่งการศึกษาถึงระดับจริยธรรม
 ในตัวแบบว่าอยู่ในระดับใด และจริยธรรมของพยาบาลฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการเป็น
 อย่างไร สามารถเป็นต้นแบบที่ดีได้หรือไม่ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อ
 พัฒนาการทางจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบ และต่อภาพพจน์
 ของวิชาชีพ

เนื่องจากลักษณะหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงของพยาบาลทั้งสองฝ่ายแตกต่างกัน
 และสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานก็แตกต่างกัน จึงน่าจะมีผลกระทบต่อจริยธรรมไม่มากนัก
 ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาปัญหาที่ว่า พยาบาลฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการพยาบาลมีจริยธรรมแตกต่าง
 กันหรือไม่ ดังนั้น ตำแหน่งหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพ จึงเป็นตัวแปรในการศึกษาคั้งนี้ โดย
 คาดว่าควรจะมีจริยธรรมแตกต่างกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ สมจิต หนูเจริญกุล, "สภาพและคุณภาพของการศึกษาและการปฏิบัติการ
 พยาบาล," ประมวลการประชุมแห่งชาติครั้งที่ 6 2 - 7 พฤศจิกายน 2522, (กรุงเทพฯ :
 สัตยการพิมพ์, 2523), หน้า 39.

วิถีทางการศึกษากับจริยธรรม

การศึกษาทางการพยาบาลปัจจุบันก้าวหน้ามากขึ้นถึงขั้นปริญญาเอก ทำให้มีพยาบาลวิชาชีพที่มีวิถีทางการศึกษาหลายระดับ ตั้งแต่ประกาศนียบัตร อนุปริญญา จนถึง ปริญญาเอก สิ่งที่เหมาะสมกันคือทุกคนจะต้องผ่านการศึกษาระดับขั้นต้นอย่างสูงถึงปริญญาตรี เพื่อสำเร็จเป็นพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งในการศึกษาระดับขั้นต้นจะ เน้นถึงจริยธรรมทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้ได้พยาบาลที่มีจริยธรรมสูงพอ และเมื่อสำเร็จการศึกษาต้องยึดถือจรรยาวิชาชีพในการปฏิบัติหน้าที่ด้วย แต่ในระดับการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรีมักจะ เน้นทางด้านวิชาการมากกว่า ดังนั้นน่าจะจะเป็นไปได้ที่ว่า พยาบาลทุกคนมีพื้นฐานของจริยธรรมเท่าเทียมกัน แต่ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก กล่าวว่า "พัฒนาการทางจริยธรรมจะสูงขึ้นตามพัฒนาการทางพุทธิปัญญาหรือการศึกษาที่สูงขึ้น" และจากการศึกษาของเรสต์ พบว่า ระดับบัณฑิตวิทยาลัย มีระดับจริยธรรมสูงสุด สูงกว่าระดับวิทยาลัย ส่วนผู้ใหญ่ที่ไม่ได้ศึกษาต่อจะมีระดับจริยธรรมต่ำ เท่ากับผู้ที่มีการศึกษาเท่าเทียมกัน² ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับซิสโตน ที่พบว่า ระดับปริญญาโทมีคะแนน P ของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าระดับปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญ³ แสดงว่า เวลาที่มากขึ้นในการศึกษาระดับปริญญาและการทำงานจะช่วยพัฒนาเทคนิคและประสบการณ์ที่ส่งผลให้พัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

¹ Lawrence Kohlbert, cited in Thomas Lickona, "Moral Stages and Moralization," Development and Behavior ed. Thomas Lickma, (New York : Holt, Rinehart and Winston Co., 1976), p. 48.

² James R. Rest, Moral Judgment Related to Sample Characteristic (Unpublished manuscript, 1976), pp. 17 - 18.

³ Lominick F. Cistone, "Levels of Moral Reasoning Compared with Demographic Data Among Teachers, Administrators, and Pupil Personnel Employees Enrolled in Graduate School," Dissertation Abstracts International 41 (December 1980) p. 2367 - A.

ผลการวิจัยข้างต้น ก่อให้เกิดปัญหาที่น่าสนใจศึกษาว่า พยาบาลวิชาชีพที่มีวุฒิทางการศึกษาสูงกว่าจะมีระดับจริยธรรมสูงกว่าพยาบาลวิชาชีพที่มีวุฒิทางการศึกษากว่าหรือไม่ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงสนใจศึกษาตัวแปรทางด้านวุฒิทางการศึกษาด้วย

เนื่องจาก จริยธรรม เป็นนามธรรม และมีความหมายกว้างขวางดังกล่าวแล้ว การวัดจริยธรรมจึงทำได้ยาก จึงนิยมแบ่งลักษณะทางจริยธรรมออกเป็น 2 ด้าน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกัน ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาจริยธรรม เป็นเนื้อหาความรู้ที่แต่ละสังคมใ้ยอมรับสั่งสอนลูกหลานของตน รวมถึงเนื้อหาความรู้ทางศาสนา กฎหมาย ระเบียบประเพณี ค่านิยมของสังคม ทัศนคติของบุคคล บุคลิกภาพที่เกี่ยวกับคุณธรรมต่าง ๆ ซึ่งจะแตกต่างกันตามวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ยังวัดจริยธรรมจากเนื้อหาไม่ได้แน่นอน
2. ด้านโครงสร้างทางจริยธรรม มีการสร้างหลักหรือจัดตั้งจริยธรรมเป็นประเภทต่าง ๆ เพื่อใช้แสดงถึงความเจริญทางจริยธรรมเป็นขั้น ๆ จากต่ำสุดไปจนถึงขั้นสูงสุด การพิจารณาจริยธรรมทางด้านโครงสร้างยึดถือเหตุจูงใจในการเลือกกระทำเป็นสำคัญ ซึ่งเกิดจากการพิจารณาโครงสร้างทางการรู้การคิดของมนุษย์ ตามทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญาของพ็อาเจท์ ลักษณะทางด้านโครงสร้างของจริยธรรมก็คือการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

การมีเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับการอบรมสั่งสอนในเนื้อหาความดีความชั่ว แต่ขึ้นอยู่กับสติปัญญา และวุฒิภาวะทางอารมณ์ และประสบการณ์ที่เหมาะสมในสังคม จึงอาจมีลักษณะที่เป็นสากลมากกว่าลักษณะอื่น ๆ ของจริยธรรม ถือเป็นลักษณะอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมซื่อสัตย์ และอาจใช้เปรียบเทียบระหว่างคนในสังคมเดียวกันหรือต่างสังคมได้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม แทนการวัดจริยธรรมโดยตรงซึ่งทำได้ยาก และได้ผลไม่แน่นอน เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ บุคคลที่จะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ก็ต้องมีความเข้าใจความคิดเชิงจริยธรรมก่อนจึงจะหาเหตุผลเพื่อตัดสินใจต่อไป¹ โดยเฉพาะวิชาชีพพยาบาลต้องพบกับปัญหาข้อขัดแย้งที่ต้องใช้ความคิด เหตุผล

¹Richard Jeffrey Weiss, "The Relative of Adolescent's Understanding of Moral Thought to their Moral Reasoning and Decision Making," Dissertation Abstracts International, 41(January 1981), pp.3020-21 A.

และตัดสินใจอยู่เสมอ ดังนั้นในการศึกษาตัวแปรกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในครั้งนี้ นับว่า
ศึกษาได้ตรงกับคุณสมบัติที่พยาบาลทุกคนควรมี

ปัจจุบันนี้ผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมมากขึ้น แต่ส่วนมากมักศึกษา การให้
เหตุผลเชิงจริยธรรมในเด็ก โดยศึกษาตัวแปรทางสังคม อาทิเช่น อายุ เพศ การศึกษา สถานะ
ทางเศรษฐกิจและสังคม การถูกอบรมเลี้ยงดู ยังมีการวิจัยในผู้ใหญ่เล็กน้อย โดยเฉพาะในวิชาชีพ
พยาบาล ซึ่งเน้นเกี่ยวกับจริยธรรมมาก พบการวิจัยในต่างประเทศน้อยมาก ส่วนในประเทศไทย
ยังไม่มีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมในวิชาชีพพยาบาลเลย ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของทฤษฎี
พัฒนาการทางจริยธรรมที่บดเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก ที่ว่าจะส่งผลถึงความคิดและ
ความประพฤติ ว่าเป็นเรื่องที่เป็นไปได้และน่าสนใจที่จะศึกษาในพยาบาลวิชาชีพ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ
และตัวแปรทางตำแหน่งหน้าที่ และวุฒิทางการศึกษา เพื่อผลการวิจัยว่า ระดับการให้เหตุผล
เชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพเป็นอย่างไร สนับสนุนหรือขัดแย้งกับทฤษฎีของโคลเบอร์ก
และการวิจัยอื่น ๆ หรือไม่ โดยจะใช้แบบสอบถามที่ใช้วัดจรรยาวิพากษ์ของเรสส์ เป็นเครื่องมือ
ในการวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

เนื่องจากประเทศไทยมีสถานศึกษาพยาบาลและโรงพยาบาลที่มีนักศึกษาพยาบาล
จากสถาบันนั้นฝึกปฏิบัติหลายแห่ง ในการศึกษานี้ จึงกำหนดว่าจะศึกษาการให้เหตุผลเชิง
จริยธรรมในพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันและโรงพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร
ควยเหตุผลทั่ว กกรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวง เป็นศูนย์กลางของประเทศ เป็นที่รวมของ
พยาบาลวิชาชีพจากทุกภาคของประเทศ มีสถานศึกษาพยาบาลและโรงพยาบาลครบทุกสังกัด
ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษาถึง

1. ระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ ในกรุงเทพมหานคร
2. เปรียบเทียบระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ ที่มีตำแหน่งหน้าที่ และวุฒิทางการศึกษาต่างกัน

ปัญหาของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้คำนึงถึงรากฐานของปัญหาคงต่อไปนี้

1. ระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพเป็นอย่างไร
2. พยาบาลฝ่ายการศึกษา และพยาบาลฝ่ายบริการพยาบาล มีระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม แตกต่างกันหรือไม่
3. พยาบาลที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน มีระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม แตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานของการวิจัย

จากปัญหาของการวิจัยดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. ระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับสูง
2. พยาบาลฝ่ายการศึกษาและพยาบาลฝ่ายบริการพยาบาล มีระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน
3. พยาบาลที่มีวุฒิทางการศึกษาสูงจะมีระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าพยาบาลที่มีวุฒิทางการศึกษาค่ำกว่า

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตการดำเนินงานดังนี้
 กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นพยาบาลวิชาชีพที่กำลังปฏิบัติงานอยู่
 ในสถานศึกษาพยาบาล และ โรงพยาบาลที่มีนักศึกษาพยาบาลจากสถานศึกษานั้น ๆ ฝึกปฏิบัติ
 อยู่ ทุกสังกัดในกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรที่จะศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่
 ตำแหน่งหน้าที่
 วุฒิต่างการศึกษา
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่
 คะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ขอบทลงเบื้องต้นของการวิจัย

1. ผู้วิจัยถือว่า ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างประชากรมีพื้นฐานการศึกษาในระดับต้นที่คล้ายกัน โดยเฉพาะในด้านการอบรมจริยธรรม สามารถเป็นพยาบาลวิชาชีพชั้น
 ทะเบียนประกอบโรคศิลป์ มีสิทธิและศักดิ์ตลอดจนจรรยาบรรณวิชาชีพเท่าเทียมกัน
2. คะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ ได้จากการทำแบบสอบถามที่วัดการให้
 เหตุผลเชิงจริยธรรม เคอะ ก็ไฟนิง อิชชูล์ เทสต์ ของเรสต์ ซึ่งแปลและหาความเชื่อมั่นโดย
 วณี ออมสิน และคณะ ปี 2522 ¹

¹ วณี ออมสิน, "พัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 45 - 49.

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

เนื่องจากแบบสอบถาม เนื้อเรื่องของประเทศตะวันตก ฉะนั้น บางครั้งจึงยากต่อการทำความเข้าใจ ซึ่งอาจทำให้ความตั้งใจในการทำแบบสอบถามน้อยลง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

เมื่อการวิจัยเสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ทราบแนวโน้มการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ อันจะใช้เป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุง และพัฒนาในพยาบาลวิชาชีพให้มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับสูง
2. ได้กระตุ้นพยาบาลวิชาชีพทุกคนให้ตื่นตัว และให้ความสนใจเกี่ยวกับจริยธรรมมากขึ้น และวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป
3. สถานศึกษาพยาบาลจะได้นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการเลือกสรรคณาจารย์ และพัฒนาครูพยาบาล ตลอดจนจัดการศึกษา เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตพยาบาลที่มีคุณภาพ
4. โรงพยาบาลและผู้บริหารทางการพยาบาล จะได้นำผลการวิจัยเป็นแนวคิดพื้นฐานในการคัดเลือก จัดอบรม เพื่อพัฒนาบุคลากรพยาบาลให้เป็นผู้มีจริยธรรม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ป่วย หน่วยงาน นักศึกษาพยาบาล ผู้ร่วมงาน และประชาชนทั่วไป นับเป็นการพัฒนาประเทศได้ทางหนึ่ง

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

จริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกนึกชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของความประพฤติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนมีพฤติกรรมของตนเอง สังคมจะเป็นตัวตัดสินว่า การกระทำนั้นถูกหรือผิด¹

¹ Kohlberg, cited in Bull, Moral Education, p. 5

จริยวิทยาทฤษฎี หมายถึง การตัดสินใจเลือกใช้เหตุผล ที่จะกระทำหรือไม่กระทำ พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ¹

เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เหตุผลแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจ ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำนั้น ๆ การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะแสดงถึงระดับพัฒนาการทาง จริยธรรมของเขา ²

พัฒนาการทางจริยธรรม หมายถึง การศึกษาจริยธรรมโดยใช้จริยวิทยาทฤษฎี เป็นตัวบ่งชี้ว่ามีพัฒนาการมากน้อยเพียงใด ตามขั้นพัฒนาการทางการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น ตามที่เรสท์เสนอไว้ตามแนวทฤษฎีของโคลเบอร์ก คือ

- ขั้นที่ 1 ใช้หลักการเชื่อฟัง เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ
- ขั้นที่ 2 ใช้หลักการแสวงหารางวัลและการแลกเปลี่ยน
- ขั้นที่ 3 ใช้หลักความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น
- ขั้นที่ 4 ใช้หลักการทำตามหน้าที่ซึ่งกำหนดตามกฎเกณฑ์ของสังคม
- ขั้นที่ 5 ใช้หลักความคิดทางจริยธรรม ขั้นสูง
 - ขั้น 5 A เข้าใจหลักเกณฑ์ทางสังคมด้วยวิธีประชาธิปไตย
 - ขั้น 5 B เริ่มมีอุดมคติเกี่ยวกับมโนธรรมในระดับสูง
- ขั้นที่ 6 ใช้หลักจริยธรรมขั้นสูงสุดอันเป็นอุดมคติสากล ³

¹Lawrence Kohlberg, cited in Rest, "The Cognitive Developmental Approach to Morality : The State of Art," Counseling and Values 18 (1974) : 64 - 68.

² กวาง เคื่อน, พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา, หน้า 3.

³ Rest, Counseling and Values, p. 77

ขั้น P (Principled Morality Stage) หมายถึง ขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมที่ได้จากการรวมคะแนนขั้นพัฒนาการขั้นที่ 5 และขั้นที่ 6 และใช้เป็นดัชนีบอกพัฒนาการทางจริยธรรมโดยรวม (overall development) และในการวิจัยครั้งนี้ก็ใช้ขั้น P เป็นหลักในการพิจารณาระดับจริยธรรมขั้นสูงด้วย¹

พยาบาลวิชาชีพ หมายถึง พยาบาลที่ขึ้นทะเบียนประกอบโรคศิลป์ และปฏิบัติงานเป็นพยาบาลฝ่ายการศึกษาอยู่ในสถานศึกษาพยาบาล หรือเป็นพยาบาลฝ่ายบริการพยาบาลในโรงพยาบาลที่เป็นสถานที่สอนและฝึกปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล ในกรุงเทพมหานคร

พยาบาลฝ่ายการศึกษา หมายถึง พยาบาลวิชาชีพที่กำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ในตำแหน่งครูพยาบาลในสถานศึกษาพยาบาล ในกรุงเทพมหานคร ที่มีหลักสูตรการศึกษาพยาบาลอย่างน้อย 3 ปี 6 เดือน

พยาบาลฝ่ายบริการพยาบาล หมายถึง พยาบาลวิชาชีพที่กำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ในตำแหน่งพยาบาล ในโรงพยาบาลที่เป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล ในกรุงเทพมหานคร

ตำแหน่งหน้าที่ หมายถึง ตำแหน่งหน้าที่ที่พยาบาลวิชาชีพดำรงอยู่ ได้แก่ ตำแหน่งพยาบาลฝ่ายการศึกษา หรือครูพยาบาล และพยาบาลฝ่ายบริการพยาบาลหรือพยาบาลประจำการ

วุฒิทางการศึกษา หมายถึง วุฒิทางการศึกษาของพยาบาลวิชาชีพ แบ่งเป็น

ระดับปริญญาตรีลงมา ได้แก่ ปริญญาตรี อนุปริญญา ประกาศนียบัตร
ระดับสูงกว่าปริญญาตรี ได้แก่ ปริญญาโท ปริญญาเอก

¹ Rest, Counseling and Values, p. 77.